

Відгук

офіційного опонента **Стегніцької Любові Василівни**

кандидата філологічних наук, доцента кафедри іноземних мов Буковинського державного медичного університету на дисертаційне дослідження

Рубаної Євгенії «Німецька фахова мова архітектури та будівництва: структурно-семантичний, генетичний та функційний аспекти», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

035 Філологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки

Чернівці 2025

Актуальність дослідження

Галузь архітектури і будівництва на усіх часових проміжках вирізнялася прогресивністю науково-конструкторської думки. Комп'ютеризація, диджиталізація, роботизація всіх технологій та штучний інтелект привели до винайдення інженерами, архітекторами і будівельниками нескінченної кількості інноваційних підходів до проєктування екстраординарних, енергоефективних, креативних і екологічно сприятливих житлових комплексів і архітектурних ансамблів. Тому цілком очевидно, що в останні десятиліття тексти архітектури та будівництва все частіше потрапляють у поле зору знавців термінологічних систем. Актуальність тематики, обраної для дисертаційної роботи, визначається потребою комплексного аналізу особливостей німецької фахової мови архітектури та будівництва (далі – НФМАБ), що імплементували б усебічний лінгвістичний аналіз континуальних процесів становлення, ієрархічної системної організації та тенденцій у розвитку багатовекторних терміносистем архітектури і будівництва. Німецька фахова мова архітектури та будівництва цілком обґрунтовано обрана об'єктом розгляду, оскільки вона є актуальною як у плані дослідження конкретного мовного матеріалу, так і в площині розв'язання низки завдань теоретичного та прикладного характеру. Зокрема, детермінація композиційного складу фахової мови архітектури та будівництва і фіксація типових синтаксичних конструкцій оптимізують процеси оволодіння німецькою мовою за професійним спрямуванням та сприятимуть ефективній

фахово-орієнтованої комунікації на всіх стадіях будівельного виробничо-технічного циклу.

Об'єктом дослідження виступає системно-структурна організація німецької фахової мови архітектури та будівництва. Заявлена мета дисертаційної праці – встановити структурно-семантичні, генетичні і функційні характеристики термінів і терміносполук з огляду на сучасний стан терміносистеми НФМАБ – вагома й актуальна для сучасного комплексного дослідження. Завдання коректно сформульовані та відповідають поставленій меті.

Наукова новизна роботи відзначається тим, що в ній об'єктивовано статус, структуру і системну організацію термінології НФМАБ, теоретично експліковано і практично унаочнено засади становлення термінологічної системи архітектури і будівництва у контексті німецької мови та сконструйовано схему тезаурусного моделювання НФМАБ на основі комплексу лінгвістичних корпусів. Розкрито термінологічний потенціал галузі архітектури та будівництва як міждисциплінарної ланки науки та техніки. Проаналізовано способи розширення та шляхи поповнення НФМАБ через звернення до лексичного фонду близькоспоріднених і неспоріднених груп мов для кодифікації і трансляції науково-технічної інформації. Виокремлено шаблони логіко-семантичних відношень у термінологічній системі запропонованої фахової мови. Охарактеризовано засоби реалізації мовної компресії на лексичному й синтаксичному рівнях німецької фахової мови архітектури та будівництва. Загалом йдеться про надзвичайно актуальне інтердисциплінарне дослідження, яке відкриває нові перспективи для кодифікації науково-технічної інформації й точного обміну знаннями, підвищує ефективність комунікації в науково-технічному середовищі.

Виконане дисертаційне дослідження дає глибоке теоретичне та практичне розуміння становлення термінологічної системи архітектури і будівництва, зокрема в контексті німецької мови. Його **практична цінність** полягає у задекларованих положеннях та отриманих результатах, які можуть бути використані у лексикографічній практиці, а саме при конструюванні

Репрезентативність опрацьованої наукової літератури, яка формує теоретичну базу дисертації, представлено у списку бібліографічних праць, що сягає 256 найменувань лексикографічних, ілюстративних і наукових джерел серед яких наукові монографії, фахові видання, підручники, навчальні матеріали для спеціалістів-архітекторів, орфографічні, тлумачні словники наукових і технічних термінів, довідники, галузеві енциклопедичні видання. Оперування такою матеріально-методологічною базою сприяло укомплектуванню, уніфікації і системній стратифікації таксономічних утворень всередині терміносистеми НФМАБ. Аналітичний огляд праць вітчизняних і закордонних науковців став ваговим підґрунтям для систематизації та усталення ключових характеристик терміна як ядерного компонента метамовної моделі, що вирізняється високим рівнем абсолютної інформативності, прийнятності і точності. Огляд студій уможливив поліаспектний лінгвістичний аналіз синтаксичних, функційних і стилістичних аспектів, доповнивши і розширивши сприйняття терміна на рівні фахового тексту.

Системний аналіз мовного матеріалу у контексті відношень і зв'язків виконано на багатому фактичному матеріалі, дібраному з лексикографічних джерел німецької мови, серед яких, тлумачні, орфографічні, етимологічні й моно- чи полілінгвальні лексикони та науково-технічні тексти архітектурного спрямування. Для встановлення градації структурно-композиційних і синтаксичних параметрів текстових фрагментів галузі архітектури і будівництва здійснено вибірку з 23 сучасних науково-популярних та навчально-методичних текстів, які покривають 7 найвпливовіших гілок знань в архітектурі і будівництві. Структурно-семантичний потенціал розкрито шляхом виокремлення семантичних шаблонів представленої у вигляді якісного аналізу вибірки. Переконаливою є кількісна репрезентація інтернаціоналізмів та запозичень з низки мовних груп та систематизація їхніх генетичних джерел. Загалом матеріал дослідження є багатим і різноманітним, що забезпечує глибокий аналіз термінології НФМАБ. Вибірка з 23 сучасних текстів дозволяє детально розкрити структурно-семантичний потенціал і систематизувати

перекладних термінологічних вокабуляріїв з іншим фаховим фокусом, створенні фахово-орієнтованої навчальної літератури чи укладанні навчально-методичних підручників та посібників. Укладений словник, реєстр якого налічує 6108 термінів, буде корисним для інформаційного пошуку та комп'ютерного моделювання терміносистем, а також для спеціалістів з міжкультурної професійної комунікації. Розробки знайдуть своє впровадження при написанні науково-дослідницьких кваліфікаційних робіт, створенні лекційних курсів із зіставної лексикології, корпусної лінгвістики, спецкурсу із галузевого перекладу, основ професійної діяльності перекладача. Отримані дані знайдуть застосування у викладанні курсу «Основи термінознавства», оскільки доповнять термінознавчу теорію валідними фактами про природу терміна, який формує інтенціонал науково-технічного процесу фахової комунікації.

Наукову достовірність висновків та об'єктивність положень забезпечують:

Обґрунтований методологічний підхід, який передбачає застосування низки релевантних загальнонаукових і лінгвістичних методів дослідження. У дисертації використано зіставний метод, метод кількісного обрахунку лінгвістичних даних, і метод описового перекладу. Для дослідження лексико-семантичних, композиційних, комунікативно-функційних закономірностей НФМАБ у роботі застосовано дефініційний аналіз у поєднанні із методом наскрізного виписування, компонентний, етимологічний аналіз, семантичний, словотвірний аналізи та аналіз безпосередніх складників термінів. У роботі залучено елементи когнітивно-дискурсивного підходу при тезаурусному моделюванні НФМАБ. Архітектонічний склад термінологічного арсеналу НФМАБ розглянуто в діахронії і синхронії з використанням методик і технік лінгвістичного аналізу. Такий методологічний підхід є глибоко обґрунтованим і багатограним, що дозволяє здійснити комплексне і всебічне дослідження термінології НФМАБ. Поєднання різних загальнонаукових і суто лінгвістичних методів дає змогу побудувати точну і об'єктивну картину структури та функціонування термінів цієї галузі, отримати вичерпну інформацію про їхнє значення і вживання в різних контекстах.

інтернаціоналізми та запозичення, що робить дослідження всебічним і науково обґрунтованим.

Основні положення та повнота викладення наукових результатів презентовано у доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Ключові положення і результати теоретичного та прикладного характеру висвітлено в 5 наукових працях у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 науковій праці у періодичних науковому виданні, проіндексованому в наукометричній базі даних Scopus та 14 наукових працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації і додатково відображають наукові результати. Схвального відгуку заслуговує укладений двомовний словник термінів архітектури та будівництва із обсягом 6108 термінів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту. Підкреслюючи актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків і положень, сформульованих в дисертації, та належний рівень її виконання, слід звернути увагу на деякі дискусійні моменти, які матимуть перспективу подальшого дослідження, а саме:

1. Особливої уваги, безумовно, заслуговує особистий внесок дисертантки в розробку наукової проблеми; що ґрунтується на загальноприйнятих наукових теоріях. Зокрема, на с. 42 представлено авторську концепцію метамовної моделі, розробленої на основі теорії Л. Шнідера; на сс. 46-47 запропоновано ідею синергії основних класифікаційних властивостей термінологічного реєстру сфери архітектури і будівництва; на с. 174 запропоновано авторську класифікацію синонімічних термінів НФМАБ за частотним потенціалом. На с. 120 авторка зазначає, що вона представляє «своє бачення суміжності і опозиції класифікаційних структурних зв'язків усередині обраної галузевої термінології», проте одразу ж вказує, що це бачення йде «в унісон з ідеями Н.П. Дарчук ...». Бажано було б конкретизувати, чим власне бачення авторки відрізняється від напрацювань групи вітчизняних лінгвістів, згаданих у роботі.

2. Знову ж таки хотілося б почути про особистий внесок дисертантки стосовно першого положення, винесеного на захист (с. 25). Авторка стверджує, що терміносистема німецької фахової мови архітектури та будівництва є субмовою німецької літературної мови, яка охоплює різнорівневі номінативні одиниці професійного вокабуляру, функціонування яких особливо чітко простежується у профільних видах і жанрах текстів усної чи писемної фахової комунікації. Однак це положення лише повторює спільні характеристики будь-якої галузевої терміносистеми і не висвітлює специфічні риси терміносистеми німецької фахової мови архітектури та будівництва. Бажано було б окреслити і деталізувати суто характеристики НФМАБ.
3. Описуючи вживання синонімічних об'єднань, дисертантка розглядає їх не лише з погляду загальноприйнятих класифікацій, але й з позиції синонімів у контексті і частоти їх вживання. На с. 135 авторка пропонує виокремити 5 частотних класів, що безумовно є доцільним при визначенні динаміки та виявленні факторів, що впливають на частотність вживання у межах одного синонімічного ряду, а також при дослідженні їх кореляції та сполученні з іншими частинами мови. Проте, описуючи синонімію у терміносистемі архітектури і будівництва, дисертантка послуговується поділом на терміні-еквіваленти (ст.132), дублети (ст.134), повні (ст.137) та абсолютні синоніми (ст.138), і не зовсім зрозуміло, за яким принципом відбувається даний поділ. Бажано детальніше роз'яснити своє власне бачення класифікації синонімів.

Варто, однак, зазначити, що висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на високу, загальну оцінку рецензованої праці, не ставлять під сумнів наукову новизну та актуальність опонованого дослідження, її теоретико-методологічну та практичну значущість, вагомий особистий внесок, об'єктивність і достовірність отриманих конкретних результатів і висновків.

Висновок. Детальне ознайомлення із дисертаційним дослідженням «Німецька фахова мова архітектури та будівництва: структурно-семантичний, генетичний та функційний аспекти» дає підстави стверджувати, що кваліфікаційна наукова праця є актуальним та завершеним дослідженням. Висновки та узагальнення засвідчують повноту викладу та аналізу, аргументованість та достовірність результатів. Усе це дозволяє кваліфікувати рецензовану дисертацію як серйозну багатопланову працю, яка отримала достатню апробацію на наукових форумах і друківаних працях дисертантки. Дисертацію виконано на високому теоретичному й методологічному рівні, тому вона відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її авторка, Рубана Євгенія Степанівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

Офіційний опонент

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Буковинського державного
медичного університету

Любов СТЕГНІЦЬКА

Підпис Стегніцької Л.В. засвідчую
Учений секретар

Мар'яна ДІКАЛІ

Буківинський державний медичний університет
Підписую: Учений секретар
Підпис: Л. Стегніцька
24.03.2025
Дікалі М.В.